

Riktlinje – systematiskt arbetsmiljöarbete

Antagen av Kommunstyrelsen:	2021-03-16 KS § 66
Ansvarig sektor:	Sektor kommunstyrelsen
Ikraftträdande	2021-04-01
Giltighetstid	Gäller tills vidare
Revideras	Senast fyra år efter ikraftträdande
Diarienummer	KS.2021.86
Ansvarig handläggare	HR-chef, sektor kommunstyrelsen

Riktlinje – systematiskt arbetsmiljöarbete

Inledning

Denna riktlinje ska tydliggöra hur det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) bedrivs på olika nivåer inom Ale kommun, och syftar till att säkerställa att kraven på arbetsgivaren, när det gäller arbetsmiljön, uppfylls.

Riktlinjen är utgångspunkten för det systematiska arbetsmiljöarbetet i Ale kommun, och kopplat till den finns även en arbetsgivarpolicy, rutiner, handlingsplan, stöd och verktyg för olika delar av arbetsmiljöarbetet.

Mål och syfte

Övergripande mål för arbetsmiljön

En hälsosam och långsiktigt hållbar arbetsmiljö är en viktig förutsättning för att kunna skapa kvalitet och effektivitet i vår service till medborgarna och för att uppfattas som en attraktiv arbetsgivare och därmed kunna säkerställa vår kompetensförsörjning.

Det övergripande målet är därför en arbetsmiljö som är stimulerande och utvecklande, och som präglas av omtanke, tillit, delaktighet och arbetsglädje, där det finns goda villkor och förutsättningar att tillsammans bedriva verksamhet på ett långsiktigt, hållbart sätt.

För att lyckas med målsättningen behöver arbetet organiseras och genomföras på ett sådant sätt att det bidrar till begriplighet, hanterbarhet, meningsfullhet och lust att tillsammans driva och utveckla en verksamhet som man tar ansvar för och känner sig stolt över, och den fysiska arbetsmiljön behöver utformas på ett hälsosamt och ändamålsenligt sätt utifrån de uppgifter som ska utföras.

Med utgångspunkt från ovanstående ska gällande lagstiftning; Arbetsmiljölagen (AML 1997:1160), Arbetsmiljöförordningen (AMF 1977:1166) och Arbetsmiljöverkets föreskrifter, ses som minimikrav, och strävan ska vara att hela tiden förbättra vår arbetsmiljö, såväl organisatoriskt och socialt som fysiskt.

Syfte med arbetsmiljöarbetet

Det systematiska arbetsmiljöarbetet syftar till att skapa en långsiktigt hållbar organisation där det finns goda organisatoriska, sociala och fysiska villkor och förutsättningar att tillsammans driva och utveckla verksamhet som skapar värde för Aleborna.

I det systematiska arbetsmiljöarbetet är utgångspunkten att skapa förutsättningar för en hälsosam och långsiktigt hållbar arbetsmiljö på organisations- och gruppnivå, men vi arbetar även aktivt med att utveckla hållbarhet på individnivå. Vi fokuserar på ett proaktivt handlande som främjar en långsiktigt hållbar arbetsmiljö och hälsa, men förebygger även risker och ohälsa och hanterar arbetsmiljöproblem, ohälsa och olycksfall som uppkommit.

Det systematiska arbetsmiljöarbetet bedrivs med verksamheten som utgångspunkt, och arbetsmiljön beaktas i alla beslut som fattas och aktiviteter som genomförs, i verksamheten.

Ansvar och roller

För att det ska bli möjligt att skapa en hälsosam och långsiktigt hållbar organisation och arbetsmiljö är det viktigt att alla inom organisationen är med och bidrar och tar sitt ansvar.

Arbetsgivarens ansvar för arbetsmiljön

Arbetsgivaren har huvudansvaret för arbetsmiljön och ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet, samt i övrigt verka för en god arbetsmiljö.

Kommunfullmäktige är det högsta beslutande organet i kommunen och fattar viktiga principiella beslut för kommunen. Det innebär även att kommunfullmäktige har ett övergripande ansvar för arbetsmiljöfrågorna i verksamheten.

Kommunfullmäktige utser nämnder som ska ansvara för olika verksamheter. Med verksamhetsansvaret följer även arbetsmiljöansvaret.

Kommunstyrelsen har ett övergripande ansvar för samordning av arbetsmiljöarbetet inom Ale kommun. I detta ingår att fastställa riktlinjer för det systematiska arbetsmiljöarbetet, samt besluta om övergripande planer och organisatoriska åtgärder.

Övriga nämnder ska beakta arbetsmiljöfrågorna i samtliga beslut och budgetera nödvändiga ekonomiska och personella resurser för att säkerställa en långsiktigt hållbar arbetsmiljö.

Arbetsmiljöuppgifterna är fördelade från Kommunstyrelsen till kommunchef som sedan fördelar dem vidare ut i linjeorganisationen.

Den som tilldelas arbetsmiljöuppgifter ska ha de resurser, befogenheter, kunskaper och kompetens som krävs för att bedriva ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete. Den som fördelar uppgifter har också ett ansvar att kontinuerligt följa upp och säkerställa detta.

HR-avdelningen har ansvar att utveckla och samordna det övergripande arbetsmiljöarbetet, bl a utforma styrdokument, stöd, kompetensutveckling, metoder och verktyg för arbetsmiljöområdet.

Chef

Chefen ansvarar för att i sin verksamhet bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete, så att en långsiktigt hållbar arbetsmiljö uppnås, i enlighet med denna riktlinje, Ale kommuns övriga styrdokument för arbetsmiljöarbetet, den fördelning av arbetsmiljöuppgifter hen fått samt aktuell arbetsmiljölagstiftning.

Medarbetare

Medarbetaren ansvarar för att aktivt medverka i arbetsmiljöarbetet och bidra till en långsiktigt hållbar arbetsmiljö på arbetsplatsen. Hen ansvarar också för att följa de rutiner och instruktioner som finns för att arbetet ska kunna bedrivas på ett säkert sätt, att vara observant på risker i arbetsmiljön och medverka till att undanröja och förebygga dem samt att rapportera tillbud och olyckor till chef.

Skyddsombud

Skyddsombudet representerar medarbetarna i arbetsmiljöfrågor, och företräder alla medarbetare på arbetsplatsen, inom sitt skyddsområde. Det är önskvärt att det på alla arbetsplatser med fem medarbetare eller fler, utses ett skyddsombud.

Arbetsstagarorganisationerna ansvarar för att utse skyddsombud och för att meddela arbetsgivaren vem som blivit vald. Om det inte finns något lokalt skyddsombud på arbetsplatsen är det huvudskyddsombudet som företräder medarbetarna i arbetsmiljöfrågor.

Skyddsombudet ansvarar för att bidra till en god samverkan med chefen och medarbetarna i arbetsmiljöfrågor och deltar i det systematiska arbetsmiljöarbetets olika aktiviteter. Skyddsombudets roll är även att bevaka att arbetsgivaren uppfyller kraven enligt arbetsmiljölagen.

Skyddsombudet har inte något formellt ansvar för arbetsmiljön, men har stora möjligheter att påverka genom ett bra samarbete med chefen, och har även befogenheter att agera enligt Arbetsmiljölagen.

Samverkan i arbetsmiljöarbetet

Samverkan på arbetsplatsen

Arbetsmiljöarbetet ingår som en naturlig del i den dagliga verksamheten och arbetsmiljöfrågor tas upp vid arbetsplatsträffar (APT) och andra verksamhetsmöten.

En förutsättning för ett effektivt arbetsmiljöarbete är en god samverkan mellan medarbetare, skyddsombud och chef, där alla medverkar aktivt.

Chefen ansvarar för att skapa förutsättningar för en god samverkan och att möjliggöra delaktighet i verksamhets- och arbetsmiljöfrågor och det systematiska arbetsmiljöarbetets olika aktiviteter.

Samverkan i skyddskommittéer

För att säkerställa ett effektivt systematiskt arbetsmiljöarbete på organisationens olika nivåer finns det skyddskommittéer där arbetsgivarens företrädare samverkar med arbetstagarnas företrädare, skyddsombuden. Skyddskommittén är ett samrådsorgan som hanterar de frågor som föreskrivs enligt Arbetsmiljölagen (AML) och ansvarar för att samordna det systematiska arbetsmiljöarbetet inom sitt ansvarsområde.

Kunskap och kompetens

Arbetsgivaren ska se till att medarbetarnas kunskaper om, och riskerna i, arbetet är tillräckliga för att ohälsa och olycksfall ska förebyggas och en tillfredsställande arbetsmiljö uppnås. När riskerna i arbetet är allvariga skall det finnas skriftliga instruktioner för arbetet.

Chefen ansvarar för att detta säkerställs genom en god introduktion i arbetet för nyanställda, vikarier, den som får nya arbetsuppgifter eller återkommer efter en längre frånvaro. Det är också viktigt att medarbetarna får den kompetens de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett hållbart och säkert sätt, om förutsättningarna i verksamheten förändras på ett sätt som medför nya risker.

För att säkerställa att chefer och skyddsombud har tillräcklig kompetens för att bedriva ett väl fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete anordnar arbetsgivaren regelbundet arbetsmiljöutbildningar och andra former av kompetensutveckling inom arbetsmiljöområdet.

Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) – en process

För att uppnå de positiva effekterna i arbetsmiljön behöver arbetsmiljöarbetet vara en ständigt pågående process som bedrivs systematiskt, långsiktigt och uthålligt, och som följs upp och vid behov förbättras.

Chefen har, inom ramen för sin uppgiftsfördelning, ansvar att organisera och genomföra det systematiska arbetsmiljöarbetet, så att en långsiktigt hållbar arbetsmiljö uppnås.

Nedan följer en kort beskrivning av de olika aktiviteterna i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Sätta mål för arbetsmiljön

För att målen ska bli vägledande i det dagliga handlandet är det viktigt att de utformas i dialog med medarbetarna på varje arbetsplats, och konkretiseras och anpassas utifrån verksamhetens villkor och förutsättningar. Målen tar sin utgångspunkt i verksamhetens friskfaktorer och syftar till att främja hälsa och öka arbetsplatsens förmåga att motverka ohälsa.

Undersöka

Grunden i systematiskt arbetsmiljöarbete är att vi undersöker och identifierar alla inneboende risker som finns i verksamheten. Utöver det behöver vi undersöka löpande i vardagsarbetet, regelbundet och systematiskt och när vi planerar att göra ändringar i verksamheten.

För att nå målsättningen om en hälsosam och långsiktigt hållbar arbetsmiljö räcker det inte att fånga upp och förebygga risker, utan vi behöver undersöka och identifiera vad det är som främjar hälsa i verksamheten, och bli duktig på att skapa förutsättningar för att utveckla friskfaktorerna.

Bedöma risker

När en risk för ohälsa eller olycksfall har identifierats behöver vi bedöma hur allvarlig den är, och det görs utifrån att ta ställning till hur allvarliga konsekvenserna är och hur sannolikt det är att det inträffar.

Genomföra åtgärder

En allvarlig/hög risk åtgärdar vi snarast, för att förebygga ohälsa eller olycksfall. Även medelhöga risker behöver vi förebygga, men det är inte lika bråttom.

När det gäller friskfaktorer handlar det i stället om att utifrån en målsättning, planera och genomföra åtgärder, som bidrar till att friskfaktorerna bevaras eller utvecklas.

Följa upp

För att lyckas väl med det förebyggande arbetet följer vi upp och kontrollerar att de vidtagna åtgärderna haft önskad effekt. Om inte, vidtar vi ytterligare åtgärder.

Utreda och analysera ohälsa, tillbud och arbetsskador

När ohälsa, tillbud eller olycksfall har inträffat är det tecken på att det kan finnas risker i arbetsmiljön som kan behöva åtgärdas och förebyggas, så det inte händer igen, eller händer fler. För att hitta rätt åtgärder är det viktigt att vi utreder de bakomliggande orsakerna ordentligt.

För att lyckas väl med det förebyggande arbetet är det också viktigt att regelbundet och systematiskt göra en sammanställning av ohälsa, tillbud och olycksfall, och

analysera, för att se eventuella mönster, trender och tendenser, för att kunna vidta nödvändiga åtgärder.

Årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM)

För att säkerställa att det systematiska arbetsmiljöarbetet organiseras och genomförs på ett framgångsrikt sätt, följer vi årligen upp det på alla nivåer i organisationen. Utifrån uppföljningen upprättar vi en handlingsplan med nödvändiga åtgärder för att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM).